

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885. Första Kammaren. N:o 26.

Onsdagen den 15 April, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Fortsattes föredragningen af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 23, i anledning af Kongl. Maj:t:s proposition med förslag till ny värnpligtslag. *Förslag till värnpligtslag.* (Forts.)

Lag-Utskottets förslag till värnpligtslag.

§ 2.

Friherre Klinckowström: Jag har en anmärkning att göra emot denna paragraf, oaktadt jag noggsamt vet, att det i denna Kammare icke tjenar något till; men då jag under hela min riksdagsmannatid i många afseenden rörande militära frågor och dess organisation både afgifvit flera motioner och ofta yttrat mig, senast år 1880, rörande de olika paragraferna i värnpligtslagen, har jag ansett det vara min skyldighet att äfven nu göra de anmärkningar, paragraf efter paragraf, hvartill jag anser mig befogad — äfven om det icke skulle kunna leda till något resultat — på det att jag åtminstone i en framtid måtte vara fritagen från beskyllningen att icke hafva stått vid de åsigtter i dessa hänseenden, som jag förut framställt.

Jag anser nemligen, att rörande de vilkor, som här framställts i 2 § för frikallande från värnpligts fullgörande, hade äfven bort införas, såsom det står i 1860 års beväringsslag: "lyte, obotlig sjukdom eller kroppslig svaghet", så att dessa förhållanden äfven skulle leda till frikallande från beväringsskyldighet. Att kroppslig svaghet har ansetts såsom ett viktigt skäl för frikallelse visas af 1883 års landtförsvarskomité's förslag till dylik lag, der denna mening finnes intagen.

Hvarför nu Kongl. Maj:t och Lag-Utskottet ansett dessa vilkor för fritagande böra bortfalla, kan jag icke förstå. Det är därför som jag begär att denna paragraf måtte blifva återremitterad.

Sedan öfverläggningen om förevarande paragraf härmed slutats, gjordes propositioner, först på godkännande af paragrafen

Första Kammarans Prot. 1885. N:o 26.

Förslag till värnpligtslag.
(Forts.) och vidare derpå att densamma skulle till Utskottet återförvisas, hvarefter propositionen på godkännande af paragrafen förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

§ 3.

Mom. 1.

Friherre Klinckowström: Äfven mot denna paragraf har jag några enligt min mening ganska viktiga anmärkningar att göra. Jag anser nemligen det vara otjenligt att fordra så lång tjenstetid, som här är föreslagen. Jag har förut på förmiddagen i dag, vid diskussionen rörande första paragrafen i denna lag, uttalat mig deremot; och mig synes, att någon tillökning i tjenstetid och klasser icke torde böra komma i fråga, förr än af Kongl. Maj:ts bifal-lits och af Riksdagen medgifvits en *plan för förändring af arméns organisation*. Innan detta kan ske, betviflar jag högeligen, att det kan blifva någon tillökning uti vare sig beväringsskasser eller öfningstid. Hvad beträffar denna paragrafs bestämmelse, att i krigstid dock endast *behofvet* skall bestämman tjenstetidens längd för det uppkallade manskapet, anser jag denna mening vara alltför otydlig och godtycklig. Ett krig kan ju fortvara i flera år; detta visar oss vår krigshistoria; och då skulle här icke finnas någon rättighet för beväringsskasserna att afgå, utan detta skulle bero på Kongl. Maj:ts godtycke.

Jag tror därför, att detta obestämda ord "behofvet" borde derhän ändras, att det komme att stå "under pågående fälttåg". Då kan man åtminstone vara försäkrad derom, att beväringen, sedan den uttjent sin beväringstid, icke kunde äfven under ett krig uppehållas längre än till fälttågets slut.

På grund af denna, såsom mig synes, ganska viktiga anmärkning får jag vördsamt anhålla om återremiss af denna paragraf.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes det föredragna momentet.

Mom. 2.

Godkändes.

§§ 4—6.

Godkändes.

§ 7.

Friherre Klinckowström: Hvad den senare delen af denna paragraf beträffar, nemligen "att öfrige värnpligtige skola inskrifvas till annan befattning vid hären eller flottan, hvartill de må finnas lämplige", anser jag denna bestämmelse vara sämre än den,

som redan finnes föreskrifven i 27 paragrafen af 1860 års beväringsslag. Der står det nemligen: "Beväringsslaget skall under dess tjenstgöring vara befriadt från alla arbetskommenderingar af hvad beskaffenhet som helst; sådana arbeten och handräckningar likväl undantagna, som under vapenöfning eller tjenstgöring i krigstid förefalla eller till fältarbeten vanligen räknas." Om man betraktar dessa olika föreskrifter, finner man utan svårighet att den föreskrift, som skyddar beväringsslaget från vissa godtyckliga arbeten, som kunna dem af befälet åläggas, är i 1860 års beväringsslags 27 § bättre framställd än här. Här finnes för mycket lemnadt åt godtycket, och jag tror, att det skall kunna af ett kitsligt befäl eller underbefäl mot de värnpliktige begagnas på ett sätt, som kan komma att väcka temligen mycket missnöje.

Då jag icke funnit något skäl, hvarför den i 1860 års beväringsslag intagna bestämmelsen i detta afseende blifvit utbytt mot den nuvarande, vågar jag åtminstone för min del vördsamt anhålla om återremiss af denna paragraf, på det att Lag-Utskottet måtte taga denna ganska viktiga fråga i närmare ompröfning.

Öfverläggningen angående förevarande paragraf ansågs härmed slutad, och paragrafen godkändes.

§ 8.

Godkändes.

§ 9.

Friherre Klinckowström: Äfven emot denna paragraf har jag en viktig anmärkning att göra. Jag anser, att om man jemför denna paragraf, såsom den här lyder, med motsvarande föreskrift i 30 § af 1860 års beväringsslag, skall man finna, att åtskilliga af de fördelar, som i den sistnämnda författningen finnas beväringsskyldiga tilldelade, hafva här helt enkelt blifvit uteslutna. I nämnda 30 § står det nemligen, bland annat: "blifver han icke i verklig krigstjenst nyttjad, utan varder från tjenstgöringen hemförlofvad under den tid städselafval eller arbetskontrakt omfattar, bör han, för fullgörande af sin förbindelse, ofördröjligen anmäla sig hos husbonden eller mästaren. Har han för vapenöfningen eller tjenstgöringen varit frånvarande endast en kortare tid, högst åtta veckor, vare han berättigad att i tjensten återgå; men i annat fall må det på husbonden eller mästaren ankomma att honom i tjensten återtaga eller icke."

Jag finner här mycket bestämdare föreskrifter rörande den beväringsskyldiges rättigheter vis å vis arbetsgifvaren, än som finnas i den nu föreslagna 9 §.

På grund häraf får jag vördsamt hemställa om återremiss äfven af denna 9 §.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes förevarande paragraf.

*Förslag till
värnpliktsslag.
(Forts.)*

Förslag till
värnpligts-
lag.
(Forts.)

§ 10.

Friherre Klinckowström: Äfven mot denna paragraf har jag att göra åtskilliga anmärkningar.

Uti 1860 års beväringsslag finnes nemligen föreskifvet, att den värnpligtige, som är förlustig medborgerligt förtroende, skall vapenöfvas särskildt och icke tillsammans med de öfrige värnpligts-skyldige.

I den nu föreslagna paragrafen åter är all vapenöfning för honom utesluten, i det att här föreskrifves, att han må ej vapenöfvas, utan skall till lämpliga arbeten användas.

Hvad föreskriften om förlust af medborgerligt förtroende innebär, har jag flera gånger i denna Kammare framhållit; men nu finnes det icke så få ganska svåra och förnedrande brott, som icke medföra förlust af medborgerligt förtroende. Skall nu den, som bestraffats för ett sådant brott, om han än beväringsskyldig, anses god nog att vapenöfvas tillsammans med det öfriga beväringsskapet, oaktadt ofta nog det brott, han begått, kan vara af mera förnedrande beskaffenhet än sådana brott, som enligt lag medföra förlust af medborgerligt förtroende? Jag tror, att detta är ganska origtigt, och får därför vördsamt föreslå, att ordalagen "är förlustig medborgerligt förtroende" måtte förtydligas genom tillägget "eller urbota straff undergått"; ty den, som urbota straff undergått, synes mig vara af den beskaffenhet, att han under inga vilkor bör få vapenöfvas bland de öfriga, tadel fria och moraliskt ordentliga beväringsskyldige.

Det är på denna grund jag ber, att Lag-Utskottet måtte taga detta mitt förslag under ompröfning, hvarför jag vördsamt anhåller om återremiss af denna 10 paragraf.

Sedan öfverläggningen angående förevarande paragraf förklarats härmed slutad, godkändes paragrafen.

§§ 11—22.

Godkändes.

§ 23.

Friherre Klinckowström: Mot den 23 § anser jag mig skyldig att göra en anmärkning. Der står: "Ej må i inskrifningsrevisionens beslut ändring sökas". Jag finner det bra hårdt för den beväringsskyldige, som genom revisionens beslut erhåller föreskrifter, hvarpå må hända hela hans framtid under loppet af 12 år kan bero. Denna inskrifningsrevision, mine herrar, är sammansatt af endast 5 personer, och huru lätt kan det icke hända att tre personer sammanstämma i ett beslut, som kan blifva ganska menligt för den värnpligtige. Såsom herrarne väl känna till, är det icke förment för den fattigaste undersåte, som blifvit af myndigheterna förfördelad, att gå till Konungen och begära rättvisa och

nåd. Jag finner det således bra hårdt, att en sådan rätt är den värnpligtige förmenad, och det är på denna grund, som jag skulle tro att en omarbetning af denna 23 § vore skäl att göra, på det att den värnpligtiges rätt bättre än genom samma § i dess nuvarande lydelse måtte blifva tillgodosedd. Det är i detta afsende och på grund af dessa mina hastigt nu gjorda anmärkningar, som jag föreslår en återremiss af denna paragraf.

*Förslag till
värnpligtis-
lag.
(Forts.)*

Öfverläggningen rörande den nu föredragna paragrafen förklarades härmed slutad, och paragrafen godkändes.

§§ 24.

Godkändes.

§ 25.

Friherre Klinckowström: Jag anser, att genom föreskrifterna i denna paragrafs åtskilliga moment de värnpligtiges rätt i flera hänseenden förnärmas och förminskas samt isynnerhet de rättigheter och fördelar, som äro dem tillerkända genom 1860 års beväringsslag, hvars 23 § lyder: "För flottans behof uttages beväringsslaget från följande områden, nemligen: Blekinge län, Västernorrlands län med undantag af fjellsocknarne, Öland, Södra Møre fogderi af Kalmar län samt de omedelbart till hafvet gränsande eller i skärgårdarne belägne socknarne i så väl återstående delen af sistnämnda län som öfriga kustlän, undantagandes Norrbottens och Vesterbottens; äfvensom alla städer vid hafvet, med undantag af Stockholm, Göteborg, Umeå, Luleå, Piteå och Haparanda, allt på sätt vid denna författning fogad förteckning utvisar". Går man till denna förteckning, finner man att den på 8 sidor upptager de orter, som äro tillförsäkrade att icke behöfva förse annat än *flottan* med beväringsslaget. Det är en icke obetydlig fördel för dem, som blifvit uppfostrade och snart sagdt hela sin tid vistats på hafvet, att få tjänstgöra vid flottan. Enligt den nu föreslagna värnpligtislagen skulle möjligen till och med en sådan beväringsskyldig tilldelas artilleri, kavalleri eller något annat specialvapen. Hvar och en kan lätt föreställa sig, med hvilka känslor en yngling, som är van sjöman och uppfostrad på hafvet, skall emotse en så beskaffad tjänstgöring.

På dessa grunder har det synt mig, att en större omredaktion borde här ega rum, som kunde afse att mer skydda de beväringsskyldige på flottans nuvarande område än hvad genom detta förslag är fallet, der deras rätt alldeles icke är skyddad. Det är på grund häraf som jag värdsamt anhåller om återremiss af denna 25 §.

Efter härmed slutad öfverläggning blef förevarande paragraf af Kammaren godkänd.

Förslag till
värnpligts-
lag.
(Forts.)

§ 26.

Friherre Klinckowström: Mot denna 26 § måste jag äfven göra några anmärkningar, och dervid kan jag icke annat än fästa uppmärksamheten på, huru oegentligt det var, att Riksdagen remitterade denna värnpligtslag till Lag-Utskottet, som helt naturligt icke har kunnat bedöma de militära förhållanden, hvilka hafva stort inflytande på åtskilliga af denna lags paragrafer. Här står i denna paragraf att "öfrige värnpligtige tilldelas fotfolket". Men det torde vara åtminstone större delen af Kammarens ledamöter bekant, att det finnes provinser i Sverige, som icke hafva någon stamtrupp af fotfolk. Så är bland annat fallet med Halland, Blekinge och Vesternorrland. År 1880, då samma paragraf förekom i denna Kammare, gjorde jag samma anmärkning, ehuru vi då hade den stora äran att den dåvarande chefen för Landtförsvarsdepartementet äfven nådigst behagade ingå i svaromål på de anmärkningar, som gjordes af åtskilliga Kammarens ledamöter; oakadt denna fördel nu är oss förvägrad, tror jag att det liksom 1880 skall blifva svårt för vederbörande, som haft sig uppdraget att sysselsätta sig med de militära spörsmålen i denna lag, att besvara denna fråga på ett tillfredsställande sätt. Jag vet visserligen, att det i denna Kammare är lönlöst att göra dessa anmärkningar, men för sakens skull är jag skyldig att göra dem, på det att åtminstone landet må se, att det icke är ett hugskott att vi anse denna värnpligtslag för närvarande i dess nuvarande skick oantaglig.

Sedan öfverläggningen härom förklarats slutad, godkändes ifrågavarande paragraf 1.

§ 27.

Mom. 1.

Friherre Klinckowström: Det är mot den öfningstid, som här är föreslagen, som jag har några anmärkningar att göra. I sig sjelf och såsom bestående är den alldeles otillräcklig. Det är äfven erkänt af chefen för Landtförsvarsdepartementet, att denna tillökning endast är ett steg på den långa väg, hvars slut vi icke kunna förutse, om vi gifva oss in derpå. Således är det påtagligt, att dessa 18 dagar tillsammans med de nuvarande 30, eller tillhoppa 48, äro alldeles för litet för öfning af de värnpligtige äfven med en så god stamtrupp som den vi nu ega i den indelta armén. Att deremot nu bifalla någon förändring i de 30 dagarne och förlänga öfningstiden är jag naturligtvis mot af det skäl, som jag flera gånger förut uttalat, att jag nemligen anser intet medgifvande om en ny organisation, hvilken som helst, böra göras, så länge regeringen icke med Riksdagen kan enas om *grunder för en ny omdaning af försvarsverket, stödd på indelta arméns bibehållande såsom stam för beväringssmanskapet*. Det är dessa skäl, som jag ber att till protokollet få anföra såsom anledningen till, att jag nödgas yrka afslag på denna paragraf.

Öfverläggningen angående det nu föredragna momentet förklarades härmed slutad, och momentet godkändes.

*Förslag till
värnpligts-
lag.
(Forts.)*

Mom. 2.

Herr Abelin: Bestämmelsen i detta moment kan jag för min del icke gilla; och då jag anser densamma vara af stor principiell betydelse och den står i motsats mot de åsichter, jag sökt göra gällande i detta hänseende, kan jag icke underlåta att deremot uttala mitt ogillande. Denna bestämmelse strider nemligen emot värnpligtens idé om likställighet i fråga om utgörandet af de genom lag bestämda öfningarne, och den verkar störande, der den mera allmänt komme att tillämpas, på ett planmessigt handhafvande af dessa öfningar. Den har ej heller, så vidt jag funnit, förekommit i något af de till Riksdagens pröfning hänskjutna förslag till värnpligtens ordnande förr än år 1883, då den förekom i Kongl. Maj:ts till Riksdagen afgifna nådiga propositon. I alla öfriga förslag och äfven det, som år 1878 utgick från en del motionärer inom Andra Kammaren, fans icke denna bestämmelse; och detta oaktadt öfnings-tiden i dessa föreslogs till sextio å nittio dagar och till och med tio och en half månad. Äfven om icke, såsom nu är förhållandet, ett par af dessa förslag blifvit af båda Kamrarne pröfvade och godkända, skulle man likväl kunna säga, att den åsigt inom Riksdagen gjort sig allt intill år 1883 allmänt gällande, att befrielse från de lagstadgade allmänna öfningarne icke borde, då fråga vore att få till stånd en i strängare former ordnad allmän värnpligt, ega rum på grund af frivilliga öfningar i hemorten.

Då den stora parlamentariska komité, på hvilken Kongl. Maj:t grundade sin nådiga proposition till 1883 års Riksdag, inom sig handlade väckt förslag om dylik befrielse, uttalade sig flertalet emot en sådan, hvilken, så vidt jag kan finna, icke heller fann någon målsman uti det af komitén afgifna utlåtandet; och då den Kongl. propositionen behandlades i det särskilda Utskottet vid 1883 års riksdag, blef bestämmelsen i fråga af flertalet underkänd.

I sin motivering emot befrielsen yttrar komitén bland annat följande: "den för de värnpligtige föreslagna utbildningstiden af nittio dagar är så kort, att hvarje dag deraf väl behöfver användas vid samlad trupp under verklig militärtjenstgöring för grundläggandet af de disciplinära begrepp, som hvarje krigsman måste ega." Detta, då fråga var om nittio dagars öfning.

Pröfningen af de färdigheter, som skulle utgåra vilkor för befrielsen, kan för öfrigt icke blifva annat än ofullständig och för vissa fall nära nog omöjlig att åstadkomma. För hvarje händelse skall bestämmelsen i fråga, om den kommer till stånd, gifva ett svårt hugg åt den vackra tanke, som gifver värnpligten sin så utomordentligt stora betydelse, den nemligen att lagen i fråga om landets försvar och deraf beroende underkastelser skall, så vidt möjligt, i sin tillämpning drabba alla medborgare lika — en tanke, som bör strängt fasthållas och nödvändigtvis bör föra derhän, att fri-

Förslag till
värnpligts-
lag.

(Forts.)

villigheten eller godtycket att efter behag bestämma öfver sin verksamhet *måste* försvinna.

Då jag emellertid icke vill äfventyra lagens antagande, kommer jag icke att framställa något yrkande, men kan icke annat än ogilla, att en bestämmelse af denna art får plats i en lag, som är afsedd att grundlägga en rätt uppfattning af värnpligtens stora tanke.

Herr Statsrådet Friherre Tamm: Då den siste ärade talaren, som med så mycken sakkännedom yttrade sig i frågan, icke gjorde något yrkande, torde det icke kunna vara alldeles behöfligt för mig att i denna sak afgifva något yttrande, men jag skall dock anhålla att få säga några ord.

Det förhåller sig nemligen så, att i de förslag till ny värnpligtslag, som blifvit framlagda under senare tiden, visserligen icke den bestämmelsen intagits, att värnpliktig, som visat någorlunda godkänd kunskap i vapenföring och andra öfningar, varit befriad från vapenöfningarne, men en sådan befrielse har dock varit tillåten under åtskilliga år och under flere krigsministrar, utan att desse hos Kongl. Maj:t begärt någon förändring, ehuru Kongl. Maj:t skulle hafva kunnat på administrativ väg en sådan förändring och förbättring besluta. Ätt nu till följd deraf, att värnpligten skulle ökas från trettio till fyratioåtta dagar, äska någon förändring har icke syntts lämpligt, utan de femton dagarnes frihet har därför i denna lag blifvit föreslagen att bibehållas; och det är temligen påtagligt, att den kunskap, som af de värnpligtige fordras för denna frihets åtnjutande, icke är mindre, utan snarare större än hvad af de värnpligtige hittills fordrats, i ty att härför fordrats samma skicklighet, som skall ådagaläggas af första årets rekryter, och dessutom den färdighet i vapenföring, marsch och manöver, som fordras af de andra värnpligtige, hvilka underkastas lika lång öfningstid. Han skall således hafva ådagalagt samma färdighet i vapenföring som de öfriga, men dessutom särskildt hafva en viss skjutskicklighet.

Vid sådant förhållande har det icke syntts regeringen vare sig lämpligt eller nödigt att i detta afseende begära af Riksdagen någon förändring.

Herr vice Talmannen: Icke heller jag skall ifrågasätta någon förändring i det nu föredragna momentet, då jag nemligen delar den uppfattning, som inom Kammaren synes göra sig gällande, eller att man för att vinna ett resultat, som kan anses åtminstone någorlunda godt, måste göra stora uppoffringar af sina egna åsikter. Men jag kan icke underlåta att uttala den mening, att den eftergift, som här blifvit bibehållen, är särdeles olämplig.

Vi minnas troligen litet hvar att, då skarpskytterörelsen börjades här i landet, man till uppmuntran för densamma medgaf befrielse för approberad skarpskytt från första årets beväringss-

öfningar. Denna rörelse fortgick och den visade sig också temligen kraftig någon tid, men sedan svalnade ifvern för saken, och icke ens den medgifna friheten synes vara mäktig att numera uppehålla densamma. Jag har städse här uttalat den åsigt, att eftergiften icke varit rätt öfverensstämmande med det ändamål, som man med beväringsofningarna åsyftade. Man hade också under sådana förhållanden föreställt sig, att då det var fråga om att i högre grad grunda landets försvar på den allmänna värnpligten och således taga denna pligt på fullt allvar, ifrågavarande bestämmelse skulle få utgå, då den icke längre ledde till det ändamål, som med beväringens vapenöfningar afsåges.

De militära skälen för ett sådant upphörande af friheten hafva af den förste ärade talaren blifvit utvecklade, och finnas dessutom på ett synnerligen lyckligt sätt utvecklade i den sista försvarskomitens betänkande i ämnet. Den förste ärade talaren har äfven erinrat derom, att bestämmelsen om denna frihet saknats i alla framställningar ända intill den, som gjordes vid 1883 års riksdag.

Jag skulle be att få tillägga, att jag äfven ur civil synpunkt anser denna eftergift vara särdeles olämplig, emedan den medför en ojämnhet i beväringsofningarne och i skyldigheten att fullgöra dem, en ojämnhet, som framför allt vid dessa öfningar bör undvikas. Ojämnheten ligger deri, att en sådan färdighet, som här afses och som erfordras för befrielse från de femton första dagarnes öfning, knappast nog kan förvärfvas af någon annan ungdom än den, som lefver i städerna eller sådana landsdelar, der det finnes tät befolkning och lätta kommunikationer, emedan det förutsättes, att man utan allt för stora kostnader och besvär skall kunna sammandraga ett större antal ynglingar, hvilka kunna öfvas. Jag upprepar det ännu en gång, att jag har för min del beslutat att göra sådana medgifvanden i denna fråga för att vinna något resultat, att jag äfven ämnar lemna denna punkt oförändrad, hvadan jag icke har något yrkande att framställa.

Friherre Leijonhufvud: Jag står på ungefär samma ståndpunkt som den förste ärade talaren, hvilken med afseende på denna punkt yttrade sig; men att jag för min del i Utskottet ej gjort något yrkande om förändring, kommer sig deraf, att jag underkastar mig i detta fall, likasom äfven i andra, de mindre olägenheter, som äro förenade med det Kongl. förslaget för att dock i någon mån komma till ett resultat. Hvad särskildt beträffar denna punkt är det klart att den praktiska betydelsen deraf kan komma att bero på tillämpningen. Jag kan för öfrigt icke neka till, att jag redan från första stunden hyste fruktan för att bestämmelsen om förvärfvandet af den skjutskicklighet, som af rekryt fordras för att blifva godkänd i skjutning, skulle visa sig vara mindre lämplig. Den förefaller mig nemligen allt för sväfvande och jag fruktar, att denna fordran skall blifva satt något lågt par force des choses; ty man kan icke fordra af rekryterna mer än de hinna med. De hafva en viss tid anslagen till dessa öfningar och den färdighet, de härunder förvärfva, måste naturligt-

*Förslag till
värnpligts-
lag.*
(Forts.)

Förslag till värnpligtslag.
(Forts.)

vis vara mycket olika för olika individer. Man kommer således icke längre i den vägen än hvars och ens förmåga sträcker sig.

Om detta stadgande emellertid kommer att vid tillämpningen tydast i enlighet med det yttrande, som af en talare och regeringens ledamot afgafs, skall det vara mig en tillfredsställelse. Om granskningen blir tillräckligt sträng vid mönstringen och ingen slipper bevaringsöfningarne, som ej visat sig ega den föreskrifna skickligheten, så tror jag faran af denna punkt ej vara stor, ty antalet af dem, på hvilka den kan blifva tillämplig, lär då blifva ganska ringa.

För öfrigt kommer icke tillfälle till förvärfvandet af dessa färdigheter att erbjudas annat än i städerna och de blifva troligen icke många, — endast de som särskildt hafva tid och råd dertill — som komma att begagna sig af dessa medgifvanden. Jag tror därför, att skadan i praktiskt hänseende ej kommer att blifva särdeles stor och ehuru jag principiellt ogillar saken, framställer jag således icke något yrkande.

Herr Casparsson: Då två fackmän här, som mig synes, framställt mycket väl grundade anmärkningar mot 2 mom. af den föreliggande paragrafen, men det oakadt icke framställt något yrkande, får jag tillkännagifva, att jag för min del icke kan dela deras undfallenhet. Äro anmärkningarne befogade, tror jag äfven, att det är skäl att yrka afslag på momentet. Jag vet icke hvarför Första Kammaren skall visa en sådan undfallenhet och jag är fullt öfvertygad, att Andra Kammaren icke kommer att visa samma tillmötesgående emot oss. Äfven om Första Kammaren nu skulle besluta en ändring i detta moment, undrar jag hvad som skulle hindra en sammanjemkning.

Då man talar om möjligheten af en sammanjemkning i afseende på öfningstiden, för den händelse Kamrarna stanna i olika beslut, hvarföre skulle icke en sammanjemkning kunna ega rum äfven i detta fall. Skall Första Kammaren intaga denna svaga ställning, fruktar jag att vårt framtida öde i politiskt så väl som för närvarande i militäriskt hänseende bäst kan tydliggöras genom orden:

“*Fly*, det är det usla hopp, man har,
Och att en gång stanna — Gud vet hvar!”

Jag yrkar afslag på momentet.

Grefve Ehrensvärd: Jag nekar icke till, att jag gerna skulle sett, att detta moment, som inkom i 1883 års Kongl. förslag, men då underkändes af det särskilda Utskottet, icke blifvit intaget i det nu framlagda förslaget. Denna fråga debatterades ganska länge inom landtförsvarskomitén på sätt som anmärktes af den förste ärade talaren, och denna komité kom till det resultat, att det föreslagna momentet icke borde införas i lagen. När nu emellertid detta förslag ånyo blifvit framlagdt af regeringen, och vi stå inför nödvändigheten att besluta rörande detsamma, ber jag

*Förslag till
värnpligt-
lag.
(Forts.)*

att få inlägga en gensaga mot det yrkande om afslag på denna punkt, som blifvit framställt, och fästa Kammarens uppmärksamhet på, att här föreligger en väsentlig skilnad mellan de för handen varande omständigheterna och de, under hvilka landtförsvarskomitén motsatte sig den ifrågavarande lindringen för skarpskyttar af de femton första dagarnes vapenöfning. Inom landtförsvarskomitén utgick man från, att icke mindre än 90 dagars vapenöfning skulle ifrågakomma, och under dessa 90 dagar ansåg man, att en någorlunda fullständig öfning skulle kunna meddelas åt de värnpligtige. Det hade då efter komiténs åsigt varit orimligt att undantaga vissa värnpligtige ynglingar, som skulle slippa undergå öfningar under en viss bestämd tid på ett så lättvindigt sätt som genom att blott låta skrifuva in sig i någon skarpskytteförening och der förskaffa sig en mer eller mindre tarflig utbildning. Nu deremot ställer sig frågan helt annorlunda. Här är icke fråga om att gifva de värnpligtige en någorlunda fullständig öfning; här är endast fråga om att i någon ringa mån utsträcka den högst ofullständiga öfning, som nu lemnas. Då kan jag för mindelicke inse, att saken ställer sig väsentligen annorlunda än förut. Om 18 dagars vapenöfning läggas till eller tagas från, gör enligt mitt förmenande mycket litet till, och här förekommer dock, att enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle första årets vapenöfning omfatta 33 dagar, och då skulle dessa värnpligtige, som befriats från de första 15 dagarne på grund af sin ådagalagda färdighet i vapnets bruk, sedermera komma in och öfvas tillsammans med sin årsklass. Detta tillvägagående torde förorsaka mycken svårighet till en början, men jag är öfvertygad, att vårt utmärkta befäl och underbefäl nog skulle reda sig med den saken. Jag tror att uti ett förståndigt uppträdande å deras sida skulle ligga ett korrektiv mot missbruk af denna frihet. Det skulle snart visa sig, att dessa 15 dagars frihet skulle medföra så litet behag och fastmera ganska mycket obehag för dem, som på grund deraf vore mindre öfvade, att man ganska snart skulle komma från att begära och begagna sig af denna rättighet, och då skulle bestämmelserna derom icke vara af någon stor praktisk betydelse.

Bättre hade varit, att de aldrig hade funnits, men då de nu finnas, vet jag icke hvarför man motsätter sig antagandet af denna bestämmelse.

Herr Reuterswärd: Jag har för min del mycket svårt att gå in på den siste ärade talarens åsigt, att 18 dagar mer eller mindre kunde vara likgiltigt. Genom ett sådant resonnement skulle man kunna leda sig till den bakvända tanken att lika väl afdraga 18 dagar på de nuvarande trettio, och skulle då, enligt hans åsigt, 12 dagar vara tillfyllestgörande? Det är väl att se saken åtminstone från militärisk synpunkt alltför lättvindigt, och jag kan icke vara med derom. De olägenheter, som kunna uppstå derigenom, att man velat föreslå 15 dagars afprutning för dem, som gjort skarpskytteöfningar, kunde väl enklast afhjelpas derigenom, att Riksdagen icke beviljade något anslag till skarpskytteföreningarne.

Förslag till
värnpligt-
lag.
(Forts.)

Jag har såsom f. d. skarpskyttebefälhafvare funnit, att hvarje försök att på den vägen få någon nämnvärd förbättring eller förstärkning af vårt försvar icke kan vinnas, hvarför alla anslag från statens sida för detta ändamål äro bortkastade penningar. Vid en kommande riksdag kunde man därför afslå de medel, 80,000 kronor, som därför äro beviljade. Jag ber slutligen få konstatera, hvad jag redan på förmiddagen yttrade, att jag är en varm vän af det Kongl. förslaget såväl i denna proposition som i de båda andra propositionerna, angående lindringar i grundskatterna och i indelningsverket. Jag för min del yrkar bifall till paragrafen oförändrad.

Sedan öfverläggningen angående förevarandemoment ansetts härmed slutad, gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på godkännande af momentet och vidare på afslag derå, hvarefter propositionen på godkännande af momentet upprepades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. 3.

Godkändes.

§ 28.

Mom. 1.

Friherre Klinckowström: Mot denna paragraf har jag åtskilliga anmärkningar att göra. Här medgifves Konungen rätt att kunna i fält utkommendera "beväringens första uppbåd". Jag finner detta mycket farligt och betänkligt. Enligt värnpligtslagens bestämmelser börjar den första beväringsskyldigheten det kalenderår, under hvilket den värnpligtige fyller 21 år. Han kan sålunda börja sin första klassens beväringstid vid en ålder af något öfver 20 år, om det vill sig väl. Att då medgifva hans uttagande i fält vid så unga år, så outvecklade som han då är, både till kropp och själ, och utan att han hunnit genomgå någon rekrytskola, det finner jag icke tillständigt. Jag skulle därför önska, att detta moment omarbetades sålunda, att deri stadgades det förbehåll, att första klassens beväring icke skulle kunna kommenderas ut i fält, innan de värnpligtige i den klassen afslutat sin rekrytskola.

En annan anmärkning är den, att det icke finnes någon föreskrift, att arméns bataljoner och corpser böra alltid bildas af *stam* och *beväring* tillsammans och aldrig af vare sig den ena eller den andra af dessa båda delar af hären ensamt. Det är så mycket mer nödvändigt att en bestämmelse härom inrymmes i denna paragraf som en bitter erfarenhet från 1808—1809 årens finska krig lärt oss, huru hela corpser värnpligtige ensamme utgingo och nedslagtades som kreatur. Enligt 1860 års beväringsslag är stadgad i § 22, att "beväringsslaget kan användas till förstärkande af arméns eller flottans trupper eller ock utgöra särskilda corpser

under särskildt befäl, allt efter som Kongl. Maj:t derom förordnar". Jag finner detta ytterst farligt, och därför borde här någonting i motsatt riktning bestämmas. Det synes mig vidare orätt, att Kongl. Maj:t enligt denna § 28 icke skulle ega inkalla *vissa* klasser eller delar deraf i vissa landsorter, utan alltid helt uppbåd eller större eller mindre delar deraf. Det är åtminstone icke klart uttryckt, om det också kan vara meningen, att med *delar* af ett *uppbåd* äfven menas delar af en klass. Detta borde klarare uttryckas. Då synes det mig vara rättigare uttryckt i 1860 års beväringslag § 10, som säger: "Under krig eller eljest, när Kongl. Maj:t pröfvar rikets försvar det påkalla, vill Kongl. Maj:t till vapentjänst uppbåda antingen alla beväringssklasserna eller ock större eller mindre del af den eller de klasser Kongl. Maj:t finner nödigt, vare sig från hela riket eller endast från vissa landsorter, utan afseende derpå, huru vida eller till huru stor del beväringen inom rikets öfriga landskap kallas till vapen".

Det är på grund af dessa i all korthet gjorda anmärkningar, som jag vågar hemställa, att § 28 § mom. 1 måtte blifva för omarbetning till Lag-Utskottet återremitterad.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes det föredragna momentet.

Mom. 2.

Godkändes.

Mom. 3.

Friherre Klinekowström: Äfven mot detta moment har jag att göra en anmärkning. Det kanske förundrar de af Kammarrens ledamöter, som händelsevis följt med mina föregående yttranden, att jag här deremot anser att Lag-Utskottet icke gått nog långt beträffande den rätt, jag anser Kongl. Maj:t böra ega enligt detta moment. Det heter nemligen, att "utan Riksdagens medgifvande må beväringens *andra* uppbåd vid hären icke användas utom de förenade rikenas gränser". Jag tror, att detta i verkligheten kommer att ytterligare försvaga arméns militära operationer. Det är icke blott tänkbart utan sannolikt, att det kommer att blifva händelsen, om Kongl. Maj:t skulle nödgas uppställa arméns och beväringens första uppbåd vid någon af landets gränser och fienden landstege vid Sveriges kuster, t. ex. i södra delarne af riket. Vunne nu Kongl. Maj:t en seger öfver fienden, ehuru ytterst blodig och som kostade mycket manskap vid armén, skulle Kongl. Maj:t till följd af detta stagdande icke kunna ersätta de gjorda förlusterna med manskap från beväringens kanske närvarande *andra* uppbåd, äfvensom det blefve för Kongl. Maj:t omöjligt att fullfölja den seger, Kongl. Maj:t vunnit genom att förfölja fienden må hända utom landets egna gränser. Hvarje militär inser, hvilken ofantlig svårighet en så beskaffad inskränkning i Kongl. Maj:ts

*Förslag till
värnpligt-
slag.
(Forts.)*

Förslag till
värnpligts-
lag.
(Forts.)

befälsrätt öfver beväringssmanskapets andra uppbåd under liknande förhållanden — hvarpå jag endast nämnt *ett* exempel, ehuru det kunde anföras hundratals — skulle medföra till följd af ett sådant förbud i värnpligtslagen. Jag tror således, att en utvidgning af Kongl. Maj:ts^a rätt att disponera öfver andra uppbådets beväringssmanskap här vore att föredraga. Att icke Lag-Utskottet kunnat föreslå en sådan utvidgning, det finner jag mycket lätt, ty Lag-Utskottet kan, såsom jag förut haft äran nämna, icke besitta den militära fackkunskap, som skulle fordrats för att bedöma en sådan fråga. Detta är ett af de många exemplen på att det varit origtigt af Riksdagen att till Lag-Utskottet hänvisa denna lag, som har så mycket sammanhang med militära frågor. På grund af dessa i korthet gjorda anmärkningar får jag anhålla om återremiss af denna punkt.

Öfverläggningen af förevarande moment ansågs härmed slutad, och momentet godkändes.

§§ 29—33.

Godkändes.

§ 34.

Friherre Klinckowström: När denna paragraf 1880 förevar till behandling i denna Kammare, uppstod derom en högst vidlyftig diskussion, som återfinnes i Kammarrens protokoll för den 10 April samma år, pag. 38—47. Det visar sig af denna diskussion, att det skulle vara ett våld emot den personliga friheten att föreskrifva det en för detta stamsoldat, som blifvit afskedad från ett arméns regemente eller corps och inträdt som en vanlig medborgare i beväringen, skulle genom denna föreskrift vara förbunden att så länge han, till följd af sin värnpligt, kvarstår i beväringen, tillhöra dess *första* uppbåd. I stället för att en vanlig värnpliktig, som ingenting lärt af militäryrket och som således är mindre skicklig än en för detta stamsoldat, endast skulle de sex första åren af sin värnpligtstid stanna i det första uppbådet och de sex återstående åren i det andra, skulle en för detta stamsoldat under *alla* sina återstående värnpligtsår ovilkorligen höra till första uppbådet. Det kan väl icke vara förenligt med rättvisa och billighet. Jag förstår emellertid mycket väl, hvarför regeringen formulerat denna paragraf så som skett. Det är till följd af den genomgående tanken att genom för detta stamsoldater bilda en reserv af stamsmanskap, som vid krigs utbrott skall kunna ställas till regeringens disposition; men huru riktigt detta i militärt hänseende än kan synas vara, kan väl ingen bestrida, att det i rättsligt hänseende är origtigt. Jag kan icke neka till att det förundrar mig, att Lag-Utskottet, som dock åtminstone bort vid behandlingen af denna fråga tillse, att lag och rätt iakttoges och att lika rätt vederfores alla medborgare, blundat för denna fråga.

När frågan var före vid 1880 års riksdag, var det en numera högt stående ledamot af den nuvarande regeringen, Utrikesministern Friherre Hochschild, som i denna Kammare mycket varmt yttrade sig om denna bestämmelse, och om jag icke allt för mycket missminner mig formulerade han äfven det förslag till en ändring af samma bestämmelse, hvilket jag för min del understödde, och som jag ännu finner mycket riktigt. Det är på denna grund, som jag ber att få hemställa, att följande ord i § 34, nemligen orden: "men skall efter erhållet afsked, så länge han i följd af sin värnpligt kvarstår i beväringen, tillhöra dess första uppåd", måtte utbytas mot orden: "*men skall efter erhållet afsked tillhöra beväringen lika med öfrige svenske medborgare.*" Jag hoppas, att den ledamot af regeringen, som jag nu ser vara närvarande på statsrådsbänken, måtte understödja sin kamrat utrikesministern, som 1880 formulerat och framlagt just ett dylikt förslag. På grund häraf vågar jag anhålla om återremiss af denna § 34.

*Förslag till
värnpligt-
lag.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen angående nu föredragna paragraf härmed slutats, blef paragrafen af Kammaren godkänd.

§ 35.

Mom. 1.

Friherre Klinckowström: Mot § 35 mom. 1 har jag äfven en, ehuru icke mycket betydlig anmärkning att göra. Det står der att "under marsch till och från mötesplatsen erhåller värnpliktig marschaföring enligt särskilda bestämmelser". Hvilka dessa bestämmelser äro, omtalar icke ifrågavarande paragraf; men när 1860 års beväringsslag i dess 34 § 1 mom. omtalar desamma, vet jag icke skälet hvarför Kongl. Maj:t och med Kongl. Maj:t Lag-Utskottet uteslutit bestämmelserna härom. 1860 års beväringsslag § 34 mom. 1 lyder sålunda: "Då beväringssmanskpet till vapenöfning eller till rikets försvar uppådas, skall dess underhåll af *Kronan* besörjas, äfvensom allt manskapet på *Kronans* bekostnad förses med erforderlig beklädnad, beväring och annan utrustning, allt på sätt i gällande författning är derom bestämdt." Jag kan icke finna, att denna bestämmelse och nu gällande formulering af denna paragraf äro i något afseende sämre än hvad Lag-Utskottets formulering af samma sak i den nu förevarande § 35 mom. 1 är, och på denna grund anhåller jag om återremiss af detta moment, på det att Lag-Utskottet måtte kunna ändra detsamma, om det finner anledning dertill.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes det föredragna momentet.

Mom. 2.

Godkändes.

Förslag till
värnpligts-
lag.
(Forts.)

Mom. 3.

Friherre Klinckowström: Jag vet icke om de anmärkning-
gar, jag nu går att göra, rätteligen skola höra till andra eller
tredje momentet af denna paragraf, men det kan ju vara likgiltigt
vid hvilket moment de framställas. Jag tror emellertid att mina
anmärkingar snarare böra tillhöra detta mom. 3, som nu är under
öfverläggning i Kammaren. 1860 års beväringsslag säger i dess §
35 mom. 1: "Allt beväringssmanskap befrias i krigstid från erlæg-
gande af personalbevilling och mantalsspenningar för det år, hvar-
under det gör minst tre månaders garnisons- eller fälttjenst, äfven-
som detta manskap skall ega lika rätt till gratialer och pensioner,
som ordinarie soldater och sjömän i lika belägenhet", och i mom. 2
af samma paragraf i 1860 års lag säges: "De af landt- och sjöbevärin-
gen, som varit i egenskap af befäl eller underbefäl använde, skola
jemväl åtnjuta samma förmåner i anseende till gratialer och pen-
sioner, som tillkomma arméns eller flottans eget befäl och under-
befäl inom motsvarande grader." Nu kan man visserligen säga,
att det här i Lag-Utskottets förslag ungefär iakttagits hvad som
i 1860 års beväringsslag sägs i detta afseende, men granskar man
och sätter mot hvarandra de båda bestämmelserna, vill det synas
mig som 1860 års lag på ett mera bestämdt och kategoriskt sätt
uttalat sig till förmån för de värnpligtige, än hvad genom den nu
föreliggande lagen skett. Det är på denna grund jag anhåller att
detta moment måtte, med de anmärkingar jag nu framställt, till
Lag-Utskottet för omarbetning återremitteras.

Öfverläggningen angående förevarande moment ansågs härmed
slutad, och momentet godkändes.

§§ 36 och 37.

Godkändes.

§ 38.

Friherre Klinckowström: Mot denna bestämmelse i 38 §,
att *landstormen* icke må föras utom eget och närmast tillgränsande
inskrifningsområde, har jag en icke obetydlig anmärkning att göra.
Om med landstorms område menas det motsvarande regements-
området för indelta arméns förläggning, är det ett ganska vidt om-
fattande område. För att nu taga några exempel, skulle Jönköpings
landstormsområde omfatta med närliggande regementsområden Jön-
köpings, Kalmar, Östergötlands, Elfsborgs, Skaraborgs och Krono-
bergs regementens förläggingsområden; på samma sätt skulle
Vestmanlands "inskrifningsområde" för landstormen, förutsatt
att det skulle sammanfalla med Vestmanlands regementsområde,
omfatta, inbegripet närliggande landstormsområden, icke blott
Vestmanlands utan äfven Uplands, Dalarnes, Nerikes, Söderman-
lands och Helsinges regementens förläggingsområden. För hvar

och en som eftertänker, huru Sveriges karta gestaltar sig, är det tydligt, att dessa områden blifva för landstormsmännen ofantligt stora, och när dertill, kommer att, såsom vi snart få erfara, Kongl. Maj:t har föreslagit, att, i den händelse Kronan icke kan bestå landstormen med föda, den skall sjelf förskaffa sig sådan, kan hvar och en lätt göra sig ett begrepp om, hvilka svårigheter landstormen skall hafva för att på sådana ofantliga ytvidder kunna medsläpa nödortftig föda — huru länge, det kan man enligt värnpligtslagens föreslagna bestämmelser icke heller veta. Huru landstormsmannskapet skulle kunna anskaffa erforderliga fordon och uppköpa proviantartiklar, det ligger utom min förmåga att begripa. Jag tror således, att äfven här borde den förändring göras, att landstormen i allmänhet icke måtte föras utom eget inskrifningsområde. Det är i denna afsigt, som jag vågar värdsamt anhålla, att Kammarerna måtte återremittera den nu föredragna 38 §.

*Förslag till
värnpligts-
lag.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen om förevarande paragraf härmed slutats, godkändes paragrafen.

§ 39.

Godkändes.

§ 40.

Friherre Klinckowström: Äfven i detta afsende och för att åtminstone i någon mån skydda landstormsman för de svårigheter, som här otvifvelaktigt skola drabba honom, i händelse landstormen för landets försvar måste uppkallas, anser jag mig böra göra samma yrkande, som jag nyss gjorde i afseende på den svårighet, som landstormsmännen naturligtvis skola hafva att sjelfve förse sig med föda, i saknad som de äro både af en ordentlig tross och förmåga att i större mån upphandla proviant. Här står nemligen: "derest staten icke kan genast vid uppkallandet anskaffa föda, skall landstormsman under tiden förse sig äfven med sådan, mot ersättning af staten för värdet af soldatportion". Här borde med hänsyn till de svårigheter, som möta för landstormsman att sjelf förskaffa sig föda, åtminstone en bestämd tid härför i lagen fastställas, hvarom nu ingenting finnes omnämndt, så att det möjligen kan blifva både veckor och månader. För öfrigt tror jag, att, äfven om han skall kunna göra detta, hvilket jag icke finner sannolikt, det likvisst skall blifva för honom så dyrt, att den ersättning, man här sätter i fråga, icke i någon mån kan motsvara de utgifter, han därför måst vidkännas. För den skull tror jag att denna föreskrift borde utbytas mot en annan, uttryckande att landstormsman endast kunde åläggas medföra vissa dagars föda, då han infinner sig på samlingsplatsen. På grund häraf vågar jag värdsamt anhålla om återremiss på denna 40 §.

Första Kammarernas Prot. 1885. N:o 26.

Förslag till
värnpligts-
lag.
(Forts.)

Öfverläggningen angående nu ifrågavarande paragraf ansågs härmed slutad, och paragrafen godkändes.

§§ 41—43.

Godkändes.

§ 44.

Mom. 1.

Friherre Klinckowström: Mot denna paragrafs första moment, der det uppräknas hvad som skall anses för laga förfall i fråga om värnpligten, har jag äfven en anmärkning att göra med stöd af 1860 års beväringsslag, 20 § 1 mom., der nemligen, utom hvad som i denna värnpligtslag blifvit uppräknadt, det tillika uppgifves, att såsom laga förfall skall anses, "om man af fiende, våld eller vattennöd hindras". Jag tror att det hade varit välbetänkt, om så väl Kongl. Maj:t som Lag-Utskottet i detta fall icke ändrat den bestämmelse, som fins i den bestående beväringsslagen. Jag kan icke inse nödvändigheten deraf. Det är visserligen sant, att det står i denna § 44, att andra laga förfall än de der uppräknade kunna gillas och godkännas af vederbörande myndighet; men det är icke samma trygghet för den värnpligtige, som måst utelämnas på grund af dessa af mig nu uppräknade förhållanden, hvilka återfinnas i nu gällande beväringsslag, att han då *ovilkorligen* skulle blifva frikänd från något slags straff. Såsom den nu föreslagna paragrafen lyder, beror det på vederbörande myndighet att dervid fästa det afseende, som den för godt synes; men som jag hatar allt godtycke i hvad form det än må uppenbara sig, så måste jag begära, att den 44 § 1 mom. till följd af mina nu i korthet gjorda anmärkningar måtte återremitteras.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes det föredragna momentet.

Mom. 2.

Friherre Klinckowström: Om man jemför denna föreskrift i 44 § 2 mom. med den motsvarande föreskriften i nu gällande 1860 års beväringsslag 2 § 20 mom., skall man finna hvilken betydlig skilnad det är mellan de båda föreskrifterna till fördel och skydd för de beväringsskyldige enligt nu bestående lag, men som genom den nya lagparagrafen blifvit dem beröfvade. 1860 års beväringsslag 20 § 2 mom. lyder:

"Utom de i föregående moment uppräknade omständigheter, skall så vidt angår den i § 2 omnämnda del af sjöbeväringen, såsom laga förfall för inställelse till sjökrigstjenst räknas: att vara på utrikes resa stadd eller på inrikes sjöresa för tillfället från sin hemort aflägsnad; att före den dag, sjöbeväringen eller någon del

deraf blifvit genom allmän kungörelse till krigstjenstgöring kallad, vara å fartyg inmönstrad till förestående sjöresa; eller ock att genom kontrakt eller annan laglig öfverenskommelse redan tillförene hafva förbundit sig att någon viss, ännu ej tilländalupen tid tjena enskild man eller bolag å dess fartyg; inträdande dock skyldigheten till sjökrigstjenst i de tre första fallen den dag efter resans slut, då sjölagen medgifver befrielse från den innehafvande enskilda sjötjensten, samt i sista fallet trettio dagar efter det fartyget första gången kommit i svensk hamn, sedan sjöbeväringens kallande till krigstjenst blifvit kungjordt eller krigsförklaring utfärdad.

*Förslag till
värnpligts-
lag.
(Forts.)*

Såsom herrarne behagade finna, är således innehållet i den bestående paragrafens andra moment i korthet det, att vid sjömanshus inskrifven värnpliktig, äfven när han är stadd på inrikes sjöfart, och äfven om han icke är vid sjömanshus inskrifven, men likaledes stadd på inrikes sjöfart, tillgodonjuter åtskilliga ganska betydelsefulla rättigheter utan att därför anses utan laga skäl hålla sig undan kallelsen under fanan. Jag anser det vara mycket origtigt att beröfva honom dessa förmåner och kan icke finna någon orsak, hvarför man velat göra det, om icke möjligen den omständigheten, att det skulle draga några flera ord till att trycka af den nu gällande beväringenslagen. Men det kan jag icke anse för ett tillräckligt skäl att beröfva någon hans rätt.

Jag har nu slutat mina anmärkningar rörande denna beväringenslag. Jag har funnit, att, troligen i följd af någon öfverenskommelse, ingen af vederbörande har uppträdt för att söka gendrifva de ganska allvarliga anmärkningar jag gjort mot densamma. Men det kan jag taga med fullkomligt lugn, ty för mig har det varit det viktigaste att icke med tystnad förbigå bestämmelser, som, enligt mitt förmenande, i många fall inkräkta och träda för nära den bestående rätten för beväringensmanskapet i allmänhet så väl med afseende på individen som korporationen. Men, mine herrar, de, som äro af en olika mening, och som önska framgång åt värnpligtslagen, hafva gjort mycket illa uti att i detta fall hafva iakttagit en envis tystnad. Denna lag — det kunna vi på förhand säga — kommer *icke* att af Riksdagen godkännas, det är alldeles gifvet. Men om den framkommer vid en blifvande riksdag, då är det mycket troligt, om icke säkert, att man i riksdagsprotokollen skall söka någon ledning för sitt omdöme. När man då till sin stora förundran finner, att intet svar blifvit gifvet i denna Kammare på mina ganska allvarsamma anmärkningar, så varen öfvertygade, mine herrar, att man skall anse det såsom ett fattigdomsbevis, att man å andra sidan icke kunnat göra något inlägg mot mina anmärkningar, hvarigenom deras egen sak blifvit sämre, än om de sökt försvara densamma, hvilket det, enligt mitt förmenande, hade varit deras pligt att göra, i stället för att nu ensamt stödja sig på den numeriska öfvervigten.

Öfverläggningen angående förevarande moment förklarades härmed slutad och momentet godkändes.

Förslag till
rärnpligts-
lag.
(Forts.)

§§ 45—51.

Godkändes.

§ 52.

Herr Statsrådet Friherre Tamm: Då hittills under diskussionen anledning saknats att afgifva något yttrande rörande de paragrafer, der Lag-Utskottet ansett sig böra föreslå några förändringar i hvad Kongl. Maj:t i sin proposition föreslagit, anser jag mig vid denna paragraf, som är den sista, der ett sådant förhållande inträffat, böra förklara, att de förändringar, Lag-Utskottet har föreslagit, anser sig regeringen böra antaga.

Öfverläggningen om nu ifrågavarande paragraf ansågs härmed slutad, och paragrafen godkändes.

§§ 53—55 och rubrikerna.

Godkändes.

Ingressen.

Herr Bergström: Jag tager mig friheten hemställa, att ingressen måtte erhålla följande förändrade lydelse: "*att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat bifallas i oförändradt skick, må, för den händelse Kamrarna, i anledning af Kongl. Maj:ts derom framställda förslag, samstämmade besluta nedsättning i de på viss jord hvilande grundskatterna och lindring i rustnings- och roteringsbesvären, jemväl för sin del antaga följande värnpligtslag.*"

Herr Gahn: Jag har för min del biträdt detta lagförslag, dels därför att jag anser det vara för landets försvar nödvändigt, att man ökar den styrka, som beväringmanskapet skall lemna till den stående armén, dels äfven derföre att jag anser, att det ovilkorligen är en rättighet för den yngre befolkningen, som i första rummet kommer att uppkallas till landets försvar, att den verkligen får den öfning, som kan för dem göra möjligt att utan för stor manspillan, om en gång faran så fordrar, uppträda till landets försvar. De måste dervid kunna fordra, att Riksdagen anslår så mycket medel, som erfordras för att de må kunna få en något så när skälig öfning för att kunna fullgöra en skyldighet, som Riksdagen har på dem lagt. Men när jag biträdt detta förslag, har jag gjort det med fullkomligt medvetande af att en stor del af landets befolkning likväl skall betrakta detta åliggande såsom en stor tunga. Det är icke allenast jordegarna, som skola betrakta det såsom en tung börda, utan äfven en stor del af den befolkning, å landet, som icke eger någon jord. Under sådana förhållanden kan jag, för min del, omöjligen gå in på, att ersättning skall lemnas

egarne af en viss klass af jord, för att de skola lemna sitt bifall till detta förslag. Jag är sjelf egare af sådan jord samt rust- och rotehållare i stor skala, men kan icke draga öfver mig den skammen, att mina arbetare skola kunna säga till mig: "Ni har pålagt oss denna tunga, under det att ni har voterat en fördel till eder sjelf". Jag måste således för att freda mitt eget samvete för dessa bittra beskyllningar yrka afslag på den af Lag-Utskottets ordförande föreslagna ingressen och anhåller vördsamt hos Herr Grefven och Talmannen att proposition måtte framställas derpå, att denna ingress erhåller följande lydelse: *att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts förevarande proposition icke kan bifallas i oförändradt skick, för sin del antaga följande beväringstag.*

Då jag har förklarat detta, vill jag dermed alldes icke frånsäga mig att, när en gång frågan om lindring i grundskatterna samt rustnings- och roteringsbesvären förekommer, möjligen medgifva en sådan lindring, i den mån skäl och omständigheter sådant kräfva, men omöjligt kan jag biträda den saken såsom ett *vilkor* för värnpligtslagens antagande.

Herr Casparsson: Att jag icke är någon motståndare mot grundskattereformen har jag visat, dels då jag för 13 år sedan i denna Kammare påyrkade en skrivelse i ämnet till Kongl. Maj:t, och dels då jag vid denna riksdag väckt motion i frågan. Men den hopkoppling af skattefrågan med försvarsfrågan, som fått sin form i den så kallade kompromissen, har jag aldrig kunnat godkänna. Jag har bekämpat densamma, då den framkom i barndomens — om också icke precis i oskyldighetens — tillstånd; jag har bekämpat den, då den år 1875 framträdde såsom en visserligen förhoppningsfull, om också något oförsigtig yngling; jag har bekämpat den i dess mannaålder, både då den 1878 framkom under de 102 motionärernas auktoritet; och då den 1883 framkom försedd med Kongl. fullmakt, och jag bekämpar den äfven nu, då den framkommit med ålderdomsskröplighetens insegel på sin panna.

Att försvara sitt land är en pligt, som af alla folk och i alla tider blifvit erkänd, men det är en pligt med hvilken man icke får dagtinga. Om vi, det svenska folkets representanter, dess lagstiftande ombud, skulle underhandla om vilkoren för *åtagande* af denna pligt, hvilken lärdom och hvilket föredöme skulle vi då gifva åt landets söner, åt dess stridbara ungdom, som i farans stund, när lifvets och dödens lotter skiftas, skola *fullgöra* denna pligt.

Om man genomgår våra häfder och efterforskar orsakerna till den oerhörda världshistoriska kraft, det lilla fåtaliga svenska folket under mera än ett sekel utöfvat, skall man finna, att orsakerna dertill för visst icke legat i stora materiella hjälpmedel, utan i *hög-sinta* och *fasta* principer, som lifvat hugstore konungar och statsmän och som anslagit den bästa strängen i det svenska lynnet och ryckt nationen med sig. Också drager vår djupsinnigaste häfdatecknare, då han upprullat historiens bilder, härur den för alla tider och *särskildt* för vår tid beaktansvärda lärdomen: *mäktig*

*Förslag till
värnpligt-
lag.
(Forts.)*

Förslag till värnpligtslag. är *hvem ej underhandlar med sin pligt; det är den grundsats, som bevakar länders gränser och gifver växt åt världen.*

(Forts.)

Det är på denna grundsats som det svenska väldet fordom har utvecklats sig en stormakt, visserligen "blott för ett ögonblick, men nog för ett odödligt minne"; och det är denna grundsats som under framfarna, olycksdiga tider, då allt syntes förlorat, har bevakat våra gränser. Upprätthålles och häfdas denna grundsats, då är jag öfvertygad om att vi fortfarande skola vara ett fritt, ett sjelfständigt och ett aktadt folk; men frånträdes och förrådes den, då skola vi ohjelpigen falla samman, politiskt såväl som moraliskt, och oss skall då öfvergå, hvad som måste öfvergå hvarje litet folk, som sviker sin historias ärorika traditioner.

Det är af denna orsak som jag alltid har motsatt mig den köpslagan om vårt försvar, som uti 1873 års skrifvelse fått sitt uttryck. Jag har gjort det af innersta öfvertygelse, och då jag ännu vidblifver denna öfvertygelse, kan jag för min del icke annat än instämma i det förslag till ingress, som af Herr Gahn här blifvit framställt, hvartill jag därför får yrka bifall.

Detta anförande mottogs med bifallsrop.

Herr Reuterswärd: I likhet med Herr Gahn anhåller äfven jag såsom stor rotehållare få förklara, att jag på inga vilkor har antagit denna lag under förutsättning att få några lindringar i rustnings- och roteringsbesvären. Det är ett offer på fäderneslandets altare, som jag anser att hvarje fosterlandsvän bör lemna utan alla förbehåll, och jag vågar påstå att denna lag, sådan den af Kongl. Maj:t nu blifvit föreslagen, bör af denna Kammare antagas utan alla slags vilkor och förbehåll, hvarför äfven jag förenar mig med dem, som yrka, att lagen måtte varda antagen utan några förutsättningar.

Herr vice Talmannen: Den ståndpunkt, jag hittills alltid intagit i afseende på dessa frågor, är den, att öfningen för de värnpligtige icke bör ökas, utan att en lindring tillika sker i bördan för rust- och rotehållare, men att derjemte frågan om grundskatterna helt och hållet bör skiljas från försvarsfrågan. Jag är fortfarande lifligt öfvertygad, att denna ordning för dessa frågor behandling är den enda rätta och att den äfven är den, som säkrast och bäst leder till ett varaktigt godt resultat. 1873 års skrifvelse har emellertid så länge beherskat ställningen i afseende å dessa frågor, att det för närvarande otvifvelaktigt skulle vara alldeles omöjligt att tänka sig något framsteg i den rigtning, som den nu föreslagna lagen innehåller, utan att tillika göra en eftergift i afseende å båda dessa bördor. Under sådant förhållande har jag trott, att man borde lemna åt den Kammare, för hvars skull 1873 års vilkor utan tvifvel af denna Kammare antogs, att afgöra, om äfven med de stora eftergifter mot ringa fordringar, som här äro uppställda, det skall visa sig, att frågan icke kan föras framåt. Är det så, att resultatet blir, att det icke heller nu

blir något framsteg, då hoppas åtminstone jag, att det måtte vara sista gången, som tillämpningen af den i 1873 års skrifvelse uttalade grundsats framträder. Är det åter så, att ett resultat vinnes, så har åtminstone *något* blifvit gjordt, och då dessa förslag icke gå ut på att rubba den nu varande försvarsorganisationen och då de icke heller i afseende å skatteeftergifter, åtminstone för det närvarande, medföra behof af nya olämpliga skatter, såsom förhållandet var med den framställning som skedde 1883, har jag för min del trott mig kunna här ställa mig på den ståndpunkt, att jag biträder förslaget. Men då jag tillika anser det vara af den största vikt, att Kammaren bibehåller sin rätt att, i händelse en sammanjemkning inom det ena området till äfventyrs ifråga kommer, också påyrka en sammanjemkning inom det andra, instämmer jag i det förslag till ingress, som af Herr Bergström föreslagits.

Förslag till
värnpligts-
lag.
(Forts.)

Herr Lindhagen: Jag har flera gånger i denna Kammare uttalat åsikter, som jag tror gifva tillkänna, att jag icke hör till dem, som äro ovilliga att rösta för eftergifter i afseende å grundskatterna samt rustnings- och roteringsbesvären. Men jag instämmer uti ett föregående yttrande derom att den sammankoppling, som under så många år varit å bane mellan försvarsfrågan och skattefrågorna, är för vårt land olycksbringande. Jag skulle därför för min del önskat, att dessa frågor redan nu varit särskilda från hvarandra. I denna Kammare lærer väl otvifvelaktigt hos det stora flertalet råda sådan åsigt, att man är villig antaga den föreslagna värnpligtslagen under alla förhållanden. Men jag hemställer, om det under sådana omständigheter kan vara riktigt, att *denna Kammare*, då den nu behandlar värnpligtslagen, kommer fram med förbehåll och vilkor, som möjligen kunna sättas in fråga hos *Medkammaren*, och å hvilka det tillkommer oss att svara, när vi skola afgöra frågorna om grundskatter samt rustnings- och roteringsbesvär. Då vi hafva den uppfattning, att värnpligtslagen är något, som är berättigadt i och för sig, hvarföre icke då besluta att antaga denna värnpligtslag för vår del under alla förhållanden? Om sedermera Medkammaren kommer med ett motförslag och säger: vi vilja gå in på värnpligtslagen sådan den föreslagits eller i modifierad form, men under det eller det vilkoret, så är det ju Första Kammaren, som vid behandlingen af *det* ärendet bör taga den saken under öfvervägande, men icke nu. Det synes mig, att Första Kammaren, genom att bifalla en sådan ingress, som här af Herr Bergström föreslagits, skulle ställa sig på en fullkomligt falsk ståndpunkt. Den enda tveksamhet, jag kunde hafva att instämna i Herr Gahns motsatta förslag, vore att antagandet af ett sådant kunde af Medkammaren origtigt uppfattas såsom ett afböjande på förhand af hvarje öfverenskommelse i afseende å grundskatterna. Men om man bestämdt uttalar, att man derigenom icke alls berört skattefrågan, hvilken vi ju få behandla en eller annan dag härefter, bör ett sådant missförstånd icke komma i fråga; och vi kunna då ställa oss på den rena ståndpunkt, att en värnpligtslag är för oss en så viktig fråga i och för sig, att vi antaga

Förslag till
värnpligts-
lag.
(Forts.)

den utan alla bikombinationer. Efter detta uttalande instämmer jag fullkomligt i Herr Gahns förslag.

Herr Bexell: Då vi för några veckor sedan behandlade tullfrågorna, framhölls af många talare, att vi icke borde ockra på arbetarne och fördyra brödet för dem genom införande af spanmålstullar. Nu äro här två stora frågor sammankopplade och det tyckes icke vara så alldeles rätt, ty det finnes många, som genom en afskrifning å grundskatterna samt rustnings- och roteringsbesvären af 30 procent vilja vältra öfver denna börda, kanske i banko, på de fattiga klasserna, som ingen jord hafva.

För min del vill jag emellertid härmed förklara, att jag kommer att rösta *mot* det nuvarande värnpligtslagförslaget, så länge det är sammankoppladt med frågan om grundskatternas afskrifning, ty jag vill icke hafva den skammen på mig att vråka tungan öfver på arbetarne och i allmänhet på de fattiga klasserna.

Flere af Kammarens ledamöter tillkännagåfvo härvid sitt bifall.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen att i afseende på nu ifrågavarande del af det föredragna utlåtandet under öfverläggningen framstälts följande yrkanden: 1:o) af Herr *Bergström*, att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat bifallas i oförändradt skick, skulle, för den händelse Kamrarne, i anledning af Kongl. Maj:ts derom framställda förslag, sammanstående beslöte nedsättning i de på viss jord hvilande grundskatter och lindring i rustnings- och roteringsbesvären, jemväl för sin del antaga den af Lag-Utskottet föreslagna värnpligtslag; samt 2:o) af Herr *Gahn*, att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat bifallas i oförändradt skick, måtte för sin del antaga den af Utskottet föreslagna värnpligtslag.

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner, först på bifall till Utskottets hemställan, vidare på bifall till Herr *Bergströms* yrkande och sedermera på antagande af Herr *Gahns* förslag, samt förklarade, efter att hafva förnyat propositionen på bifall till Herr *Bergströms* yrkande, sig anse denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner Herr *Bergströms* förslag till beslut i afseende på ingressen till den af Lag-Utskottet föreslagna värnpligtslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages Herr Gahns förslag i detta hänseende, eller: att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat bifallas i oförändradt skick, måtte för sin del antaga den af Lag-Utskottet föreslagna värnpligtslag. *Förslag till värnpligtslag. (Forts.)*

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—60;

Nej—48.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 8 och 11 innevarande April bordlagda utlåtande N:o 38, i anledning af väckt motion angående ändrade bestämmelser i fråga om rätt att utträda ur svenska kyrkan m. m. *Ifrågasatta ändringar i den s. k. dis-senterlagen.*

Herr Pettersson uppläste ett skriftligt anförande af följande lydelse: Utskottet anför i sitt utlåtande såsom motiv för sin hemställan, att denna motion "må lemnas utan vidare afseende", intet annat än att i den "skiljakiga ämnen blifvit sammanblandade". Är denna anmärkning väl befogad, då äro ock "skiljakiga ämnen sammanblandade" i en och samma Kongl. Förordning af den 31 Okt. 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, ty de af mig i motionen gjorda yrkanden skulle, såsom mig synes — om det vore fullt allvar med nämnda förordning och för densamma samma tolkningssätt finge tillämpas som af Lag-Utskottet i dess utlåtande N:o 31 rörande en annan fråga — ur samma nådiga Förordning ofelbart följa, så att, om den nämnda Förordningen i tillämpningen icke befunnits aktas såsom nästan betydelslös eller redan antiqverad, de framställda yrkandena ej behöft göras.

Motionens första yrkande är, "att de personer, hvilka önska utträda ur statskyrkan, dervid måste öfvergå till och under tiden tillhöra något annat *legaliseradt* kyrkosamfund". I den nämnda Nådiga Förordningen § 1 läses: "Vilja bekännare af annan kristen troslära än den evangeliskt lutherska bilda särskild församling och önska de, att densamma varder af staten erkänd, göre derom hos Konungen ansökan, samt uppgifve sin trosbekännelse och församlingsordning" m. m., och i § 3: "Har medlem af svenska kyrkan omfattat främmande kristen lära och vill fördenskull ur kyrkan utträda; gifve sin afsigt tillkänna för kyrkoherden i den församling han tillhör; uppgifve ock det trossamfund, hvarill han vill öfvergå", m. m. Det hör dock till undantagen att detta iakttages. I samma fråga, men i det syftet, att personer skulle ega rätt till utträde, men utan att behöfva uppgifva sig vilja öfvergå till något

*Ifrågasatta
ändringar i
den s. k.
dissenter-
lagen.
(Forts.)*

annat samfund o. s. v. hafva i Andra Kammaren väckts två motioner. Samma Utskott har tre dagar senare hemställt, "att förvarande motioner icke må vinna Riksdagens bifall". I motiveringen för detta utlåtande anföres: "I sekler har det (svenska folket) af sin kristna tro och inom sin evangelisk-lutherska kyrka funnit sitt religiösa behof tillfredsstäldt, och den svenska staten har deraf haft frid inåt och styrka utåt. Utskottet tror icke, att det svenska folket skulle vilja midt ibland sig se af staten erkända religionssamfund, som ställt sig helt och hållet utanför inflytandet af *all* slags *kristlig* tro, och med statens ändamål skulle det stå i föga öfverensstämmelse, att vissa dess medborgare skulle få sjelfvilligt lösslita sig från hvarje inverkan från den bestående folkkyrkans sida för att kanske öfvergå till fullständig religionslöshet — ställa sig utom *all* religion". Så instämmer Utskottet här sakligt i mitt yrkande. Skada blott att Utskottet derefter kommer med en sådan tolkning, att "föreskriften af uppgift om det trossamfund, till hvilket den utträdande vill öfvergå, icke torde böra så förstås, att detta "trossamfund" måste vara något inom staten befintligt, och af staten erkändt", hvarigenom det förut sagda vid tillämpningen förlorar sin betydelse.

Motionens andra yrkande är, "att medlemmar, hvilket samfund de än må tillhöra, förpligtas att icke godtyckligt och uppenbarligen öfverträda sitt eller andra samfunds antagna och af Kongl. Maj:t stadfästade stadgar, utan om så behöfves, först i vederbörlig ordning söka och i dem erhålla ändring", och det tredje är, "att så kallade missions- eller bönehus, för så vidt de ej stå eller ställas under svenska kyrkans legala styrelse, ställas för att upplätas till offentligt begagnande för andaktsöfningar, under tillsyn af någon officiellt ansvarig föreståndare i afseende på både lära och församlingsordning i enlighet med dissenterlagen". I denna den förenämnda nådiga förordningens § 2 läses: "Församling, hvilken enligt § 1 eger rätt till offentlig religionsöfning, anställe såsom föreståndare en dertill lämplig person samt göre derom anmälan, i Stockholm hos Öfverståthållarembetet, och annorstädes i riket hos Konungens Befallningshafvande, och må ej, innan sådan anmälan skett, nybildad församling träda i utöfning af den henne i omfördälda afseende tillkommande rättighet (enligt § 1 till offentlig religionsöfning). — Föreståndare hafve tillsyn derå, att församlingens offentliga gudstjenst öfverensstämmer med dess uppgifna trosbekännelse och församlingsordning samt att allmän lag dervid ej öfverträdes. Sker annorlunda, och varder på anmärkning af föreståndaren det felaktiga ej rättadt; anmäle han förhållandet hos Öfverståthållarembetet eller Konungens Befallningshafvande". Huru efterlefvas och tillämpas dessa föreskrifter?

Motionens sista yrkande är, "att föräldrar, hvilka ej tillhöra främmande legaliseradt kyrkosamfund, som ansvarar för vederbörlig religionsundervisning, åläggas att oafsedt det i Kongl. Förordningen den 15 Oktober 1880 lemnade medgifvandet för äktenskaps ingående, låta barnen i evangeliskt-lutherska kyrkans lära så väl i

folk- som konfirmandskola undervisas, så vidt ej visas kan, det de på annat sätt erhållit eller erhålla en jemngod undervisning“. I den förenämnda nådiga förordningens § 7 läses: “I afseende å folkundervisningen skola främmande trosbekännare och deras barn vara underkastade derom gällande stadgar och anses tillhöra det skoldistrikt, inom hvilket de äro boende. Barn, som icke skall uppfostas i evangeliskt-lutherska läran, må på framställning af vederbörande målsman fritagas från undervisningen deri så väl i folkskola som vid elementarläroverk; dock åligger vid den förra skolstyrelsen och vid det senare rektor tillse, att sådant barn genom målsmans försorg erhåller tillhörig religionsundervisning. Försummar målsman, oaktadt af skolstyrelse eller rektor erhållen påminnelse, sin skyldighet härutinnan; skall barnet deltaga i den religionsundervisning, som i folkskola eller vid elementarläroverk meddelas“.

*Frågasatta
ändringar i
den s. k.
dissenter-
lagen.
(Forts.)*

Mina yrkanden hafva törhända, eftersom de af Utskottet bevärdigast ej ens med någon motivering för afslag, ansetts vara allt för gammalmodiga, min framställning i motionärernas motivering grundlös och min uttalade fruktan onödig? Att mina yrkanden icke saknat fog enligt lag har jag visat. Att ock andra varseblifvit samma företeelser eller sorgliga frukter af det religiösa sjelfsväldet, då lag icke efterlefves eller tillämpas, visa följande ord ur en skrift, om hvars innehåll jag fått taga kännedom, sedan jag skref och afgaf mina motioner:

“Många af de tecken, dem den närvarande tiden har att uppvisa, äro af ganska nedslående art för en hvar, som både älskar Jesu Kristi evangelium och har sitt fädernesland kärt. Eller är icke den tilltagande och allt öppnare förnekelsen af evangeliisanning ett sådant tecken? Och förspörjes icke ibland oss en allt större obenägenhet emot alla tuktans och ordningens band? Och den tilltagande splittringen och söndringen emellan dem, som bekänna Kristi namn, huru står den tillsammans med Guds ords förmaning till Kristi bekännare att vara ens till sinnes och att tänka alla ett? Måste icke den försvaga Kristi kyrkas förmåga att vara ett salt emot förruttnelsen? Fara värdt är i sanning, att de samhälls- och kyrkouplösande läror, som i våra dagar af ett ovist nit för en drömd, opröfvad lyckas förespeglingar spridas vida omkring äfven i nordlanden, kunna förr än någon det tror bära frukter, för hvilka en gång säningsmännen sjelfva skola bäfva“.

Dessa ord läsas i det sista så kallade Bördagsplakatet af H. Maj:t Konungen kontrasigneradt af Statsrådet och Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet C. G. Hammarskjöld.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, och Utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan bifölls.

*Ifrågasatt
ändring af
förelörden
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.*

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 8 och 11 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 39, i anledning af väckt motion om ändring i förordningen angående särskilda sammankomster för andaktsöfning den 11 December 1868.

Herr Pettersson: Utan någon motivering har Utskottet hemställt, att min motion, hvori yrkas, "att Kongl. Förordningen af den 11 December 1868, om sammankomster för andaktsöfning, måtte så förändras, att den icke lemna skydd åt religiöst sjelfsvåld och går i strid mot kyrkans sunda och bepröfvade bekännelse", måtte "lemnas utan vidare afseende". Till den af mig vid motionens väckande anförda motiveringen, till hvilken jag beder få hänvisa, må jag nu ock lägga några ord. Ifrågavarande förordning har obestriddligen i betydlig måtto tjenat att befrämja spridande af "de samhälls- och kyrkouplösande läror", hvaröfver klagas i det nyss förut af mig anförda utdraget ur det sista Bördagsplakatet, såsom jag ock i motionen sökte visa. Den 3 Oktober 1863 aflät Kyrkomötet en underdånig skrifvelse af innehåll, att det vore önskvärdt, att den straffbestämmelse, som uti ifrågavarande förordning är stipulerad för öfverträdelse af kyrkoråds förbud, måtte "snarast möjligt varda utbytt mot stadganden om påföljder af kyrklig art". Hvilka dessa "påföljder" skulle blifva, blir ej närmare sagdt och kan kanske ej heller sägas. Hvad skulle sådana "påföljder" ock aktas af dem, hvilka göra till sitt mål att predika förakt för kyrkan, *medan de likväl hafva denna förordnings förra del att åberopa för sin verksamhet gent emot kyrkans bekännelse om prediko-embetets utöfning?* Någon åtgärd af Kongl. Maj:t i anledning af Kyrkomötets nämnda skrifvelse har jag ej försport. Någon sådan af verklig praktisk kyrklig betydelse kan ock knappt vidtagas. Emellertid är med sista Kyrkomötets underdåniga skrifvelse i frågan en ytterligare anledning gifven att ej tillämpa förordningens senare del, till ännu större trygghet för "de samhälls- och kyrkouplösande lärornas" predikare i deras verksamhet. Under sådana förhållanden synes mig den förra delen påkalla ändring, ja, *hela* förordningen hellre böra strykas än bibehållas i dess nuvarande skick, helst i fråga om frihet för sammankomster i allmänhet och om skydd för att ej störas vid gudstjenst Strafflagens kap. 10 § 14 och kap. 11 §§ 1 och 2 väl ändock kvarstå.

Efter härmed slutad öfverläggning bifölls Utskottets i förevarande Utlåtande gjorda hemställan.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag blifvit andra gången bordlagda, skulle sättas sist på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Som föredragningslistan nu blifvit genomgången, medgaf Kam-
maren, på framställning af Herr Grefven och Talmannen, att ut-
färdade anslag med tillkännagifvande att Kammaren skulle sam-
manträda under morgondagen finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 9,45 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
